

Вих. № 25
Від 31.01.2017

Національний банк України

вул. Інститутська, 9,
м. Київ, 01601

АСОЦІАЦІЯ «ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ» (далі – Асоціація «ВАФК») висловлює Національному банку України (далі – НБУ) свою повагу та просить звернути увагу на таку проблему.

Згідно з вимогами ст. 19 Конституції України та ст. 56 Закону України «Про Національний банк України» нормативно-правові акти Національного банку не можуть суперечити законам України та іншим законодавчим актам України.

В ст. 5 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265/95-ВР від 06.07.1995 (далі – Закон № 265), в редакції Закону України від 01.07.2015 № 569-VIII, законодавчо врегульовано правовідносини щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО):

- 1) у разі виходу з ладу РРО та здійснення його ремонту;
- 2) у разі тимчасового, не більше 7 робочих днів, відключення електроенергії.

Зміст ст. 5 Закону № 265 гарантує уникнення блокування здійснення касових операцій в підрозділі суб'єкта господарювання в разі настання вказаних випадків, що з об'єктивних причин тимчасово унеможливають використання РРО.

При цьому, законодавцем визначені певні особливості продовження роботи без застосування РРО.

Зокрема, в ч. 2 ст. 5 Закону № 265 передбачено, що у разі виходу з ладу РРО, що застосовується для реєстрації операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, діяльність з обміну валют в підрозділі не припиняється, а продовжує здійснюватись в режимі, за якого облік зазначених операцій та формування розрахункових документів проводиться у порядку, встановленому Національним банком України.

Тобто, Законом № 265 Національний банк уповноважено встановити порядок здійснення обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та формування розрахункових документів у разі виходу з ладу РРО.

Поряд з викладеним, ст. 5 Закону № 265 однозначно дозволяє суб'єктам

господарювання, в тому числі фінансовим установам, продовжувати у разі відключення електроенергії здійснення без застосування РРО операцій, в тому числі з купівлі-продажу іноземної валюти, строком до 7 робочих днів. Зменшення цього строку актом будь-якого державного органу, в тому числі Національного банку, не передбачено Законом.

Таким чином, визначення в підзаконних актах Національного банку України заборони продовжувати здійснення валютно-обмінних операцій у підрозділах фінансових установ в разі виходу з ладу РРО або тимчасового відключення електроенергії суперечить вимогам ст. 5 Закону № 265 та виходить за межі визначених Законом повноважень Національного банку в сфері застосування РРО на ринку обміну валют.

Проте, в абзаці першому пункту 8 розділу IV Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України¹ (далі – Інструкція № 502), в редакції постанови Правління Національного банку України від 30.04.2014 № 249, фінансовим установам встановлено заборону здійснювати валютно-обмінні операції у пунктах обміну валюти в разі виходу з ладу РРО або тимчасового відключення електроенергії. В той же час, в Інструкції № 502 не визначено порядок здійснення обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та формування розрахункових документів у разі виходу з ладу РРО в підрозділах небанківських фінансових установ, що згідно з визначенням Інструкції № 502 належать до пунктів обміну валюти.

Таким чином, норми Інструкції № 502 значно обмежують права фінансових установ гарантовані Законом. Оскільки, в підзаконному нормативно-правовому акті Національного банку заборонено здійснювати валютно-обмінні операції у пунктах обміну валют в разі виходу з ладу РРО або тимчасового відключення електроенергії. А для інших видів підрозділів небанківських фінансових установ, що згідно з визначенням Інструкції № 502 не є пунктами обміну валюти, не встановлено порядок тимчасового здійснення обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та формування розрахункових документів без застосування РРО.

Крім цього, використання резервного РРО (як це передбачено в Законі та Інструкції № 502) вимагає від фінансової установи додаткових витрат та часу, оскільки відповідно до абзацу другого пункту 8 розділу IV Інструкції № 502, якщо в пункті обміну валюти встановлюється резервний РРО, то складається акт за підписом керівника, який відповідає за роботу пунктів обміну валюти, і представника сервісної організації. Будь-який заново встановлений РРО має бути зареєстрований у територіальному органі доходів і зборів у порядку, встановленому для первинної його реєстрації. А вартість одного РРО з купівлі-продажу іноземної валюти внесеного до Державного реєстру РРО складає в еквіваленті 700\$, що унеможливує додаткового придбання резервного РРО за кожним підрозділом небанківської фінансової установи.

Та навіть наявність резервного РРО не дає можливості фінансовим компаніям, що займаються обміном валют, здійснювати свою діяльність у разі тимчасового відключення електроенергії, що, в свою чергу, призводить до прямих

¹Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 12.12.2002 № 502, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 14.01.2003 за № 21/7342 (далі – Інструкція № 502);

збитків.

Принагідно зазначаємо, що у разі виходу з ладу РРО фінансова установа повинна звернутись до одного з сервісних центрів, які знаходяться лише в декількох містах, а пункти обміну валют зареєстровані по всій території України. Тобто, для ремонту РРО необхідний досить тривалий час, протягом якого робота пункту обміну валют буде заблокована через наявну заборону Інструкції № 502, що призводить до вимушеного простою.

В попередніх редакціях Інструкції № 502, що діяли до 08.06.2014, була передбачена можливість здійснення обліку валютно-обмінних операцій **вручну не більше 72 годин** з веденням реєстрів установленої форми та видачею розрахункових документів, із занесенням підсумкової інформації про проведені операції без використання РРО до журналу обліку валютно-обмінних операцій у разі виходу з ладу РРО.

Зазначена тривалість у 72 години відповідала вимогам Закону № 265 в редакції, що діяла до 2015 року. Проте, Законом України від 01.07.2015 № 569-VIII були внесені зміни до Закону № 265, згідно з якими здійснювати касові операції без застосування РРО дозволяється:

- 1) на період здійснення ремонту РРО – у разі виходу з ладу РРО;
- 2) не більше 7 робочих днів – у разі відключення електроенергії.

Тобто, законодавець розширив права суб'єктів господарювання та лібералізував застосування РРО, в той час як НБУ встановив заборону для фінансових установ на провадження діяльності у разі виходу з ладу РРО.

Наведені факти заборони або унеможливлення Національним банком здійснення небанківськими фінансовими установами діяльності з обміну валют у разі виходу з ладу РРО або тимчасового відключення електроенергії значно обмежують в правах та призводять до нерівності умов здійснення небанківськими фінансовими установами діяльності з обміну валют порівняно з іншими суб'єктами господарювання, в тому числі в межах одного ринку.

У поєднанні з викладеними обставинами, досить критично сприймаються існуючі проблемні питання застосування РРО, що потребують особливої уваги регулятора ринку та, зокрема, полягають в наступному:

- 1) обмежена кількість сервісних центрів, в які необхідно звертатись у разі виходу з ладу РРО;
- 2) тривалий час необхідний для ремонту РРО;
- 3) вартість РРО (еквівалент 700\$), що економічно обмежує можливості придбання резервного апарату для кожного підрозділу;
- 4) відсутність необхідної кількості РРО (до 3 000 шт.), коли за визначених умов роботи, враховуючи існуючі заборони НБУ, для придбання резервних апаратів на всі підрозділи небанківських фінансових установ, що займаються обміном валют, з метою уникнення простою, необхідна кількість РРО сягає 6 000 апаратів;
- 5) систематичні відключення електроенергії по регіонах України (особливо при складних погодних умовах) та ін.

У зв'язку з викладеним вище, просимо Національний банк України:

1. Врахувати наведені факти та обставини при здійсненні регулювання діяльності небанківських фінансових установи на ринку обміну валют та вжити заходів реагування з метою усунення негативних наслідків;

2. Встановити порядок обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та формування розрахункових документів у разі виходу з ладу РРО на період ремонту РРО, а у разі відключення електроенергії – строком до 7 робочих днів;

3. Повідомити, яку форму розрахункового документу має використовувати небанківська фінансова установа при здійсненні операцій купівлі-продажу іноземної валюти, в тому числі не в пунктах обміну валюти, у разі виходу з ладу РРО або відключення електроенергії.

З повагою

**Президент Асоціації
«Всеукраїнська асоціація фінансових компаній»**

А. Коваленко